

Rozhovor s jungovským psychoanalytikem Vladislavem Šolcem

KONSPIRAČNÍ TEORIE JSOU OBRANNÉ KONSTRUKTY

Jitka Schlichtsová

Vladislav Šolc je slovenský jungovský psychoanalytik a psychoterapeut. Momentálně působí v Glendale (Wisconsin) a Chicagu (Illinois). Ve své praxi i publikacích se věnuje tématům psychospirituálních krizí, fanatismu a náboženství (česky např. *Ve jménu Boha, Fanatismus v pojetí hlubinné psychologie, Psýché Matrix Realita* a další). Hovořili jsme o jungovském pohledu na konspiracismus a jeho osobních zkušenostech s konspiracismem v terapii. (Více o Vladislavu Šolcovi na adrese: <http://www.TherapyVlado.com>.)

Jak se konspiracismus jeví z jungovského hlediska?

Teorie spiknutí neboli konspirační teorie, jsou vlastně teorie o poznání skrytých souvislostí mezi skutečností a fantazií. Touha objevovat realitu a odhalovat podstatu naší existence je patrně instinktivní. Mytologie a rituální chování vypovídají o dávné snaze člověka uchopit tajemství života. Podobně jako náboženství uspokojuje touhu lidských bytostí po spáse a odhalení věčné pravdy. Z jungovského pohledu jsou konspirační teorie vlastně soukromé fundamentalistické náboženské teorie, skrze něž se lidské ego (já) vyrovnává z působením numinosity (zakoušení paradoxu božství, termín pochází od Rudolfa Otta). Čím méně si ego současné působení této fascinace (lat. fascinans) i bázně (lat. tremendum) uvědomuje, tím více jejímu vlivu propadá. Konspirační teorie lze považovat za obranné konstrukty, skrze něž je umožněno člověku zažívat uvolnění. Poskytují konspiracistovi pocit osobní moci a kontroly nad realitou. Tím, že „odhalují“ zlo a jeho příčiny, ulevují od úzkostných pocitů.

Setkáváte se ve své psychoterapeutické práci s konspiracisty?

Víra v různé konspirace, tedy deformovaná víra přisuzující člověku téměř dokonalou kontrolu nad děním ve světě, je poměrně běžnou záležitostí. V terapii se však zpravidla vynoří jen jako zástupný problém, který maskuje jiné nevědomé emoce. Konspiracisté v zásadě problém sami se sebou nepociťují. Je to přeci svět, který je zkorumpovaný, ne oni. Zůstávají ve stavu iluze, ve stavu obranné projekce, zaseknou se v jednostrannosti a to můžeme v rámci terapie odkrývat.

Psychoanalytik Vladislav Šolc.

Mají konspiracisté nějaké společné psychické rysy?

Obecně konspiracisté strádají v oblasti emoční inteligence a sebevědomí. Upřednostňují jednoduchost před komplexností, mají strach z vědy a všeho, co s ní souvisí. Mají problémy se symbolickým myšlením. Tito lidé se vlastně brání vzhledu do vlastních emocí, jako jsou pocit bezmoci, nízké sebedůvěry, studu, odcizenosti apod. Ke konspiračním teoriím tíhnou zpravidla muži nižšího vzdělání se sklony k autoritářství. Teorie mohou být vštěpovány do jejich myšlení také systematicky výchovou v rodině či státě.

Setkal jste se někdy s případem, že by konspiracista připustil selhání svých domněnek?

To není přímočarý proces. Psychická proměna je kroužením kolem různých pocitů, jako je stud, hněv, zklamání, pak teprve přijde radost, protože nové poznání osvobozuje. Vzpomínám si na jednu klientku, studentku biologie, která na začátku svého studia ve své práci zpochybňovala lidský podíl na globálním oteplování a věřila, že se jedná o falšování dat za úč-

lem finančního zisku. Po čtyřech letech na vysoké škole podstatně změnila názor. Vzdělání je lékem na konspiracismus.

Máte zkušenost s tím, že někdo opustil konspiracistické myšlení?

Měl jsem možnost být přítomen procesu opouštění hnutí svědků Jehovových jednou mou pacientkou. Sektářství je vlastně konspirační teorií sui generis. Je to forma bizarní víry, kdy kontrolu nad člověkem plně přebírá Bůh a organizace. Má pacientka byla tímto myšlením zcela zmanipulovaná. Celý proces trval několik let. Přišla za mnou až takřikajíc v poslední fázi, kdy začala pochybovat o tom, že jí víra přináší naplnění. Její muž byl manipulátor a emoční tyran, hnutí ji ale přesvědčovalo o nutnosti podřídit se „božímu nařízení“. Prošla si morálním konfliktem, nakonec se ale rozvedla. Našla odvahu čelit vlastním bolestem. Hnutí ji vyloučilo. Říkala, že to pro ni bylo jako smrt, že se cítila jako zombie. Pak se ale narodila znovu.

Proč zrovna ve Spojených státech se vždy tolik dařilo konspiracismu?

Konspirační teorie bují všude. Dívám se na ně spíše jako na nevědomím deformované představy o realitě. Jsou rozšířené po celé planetě, protože představují určitou fázi vývoje vědomí. Nemyslím si, že by v Americe byly konspirační teorie rozšířeny nějak výrazněji než jinde ve světě. Jsou snad jen rozmanitější. Možná to souvisí s mírou individualismu, který se v USA netýká jen náboženství, ale životního stylu obecně.

Mgr. Jitka Schlichtsová (*1988) je absolventkou Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.